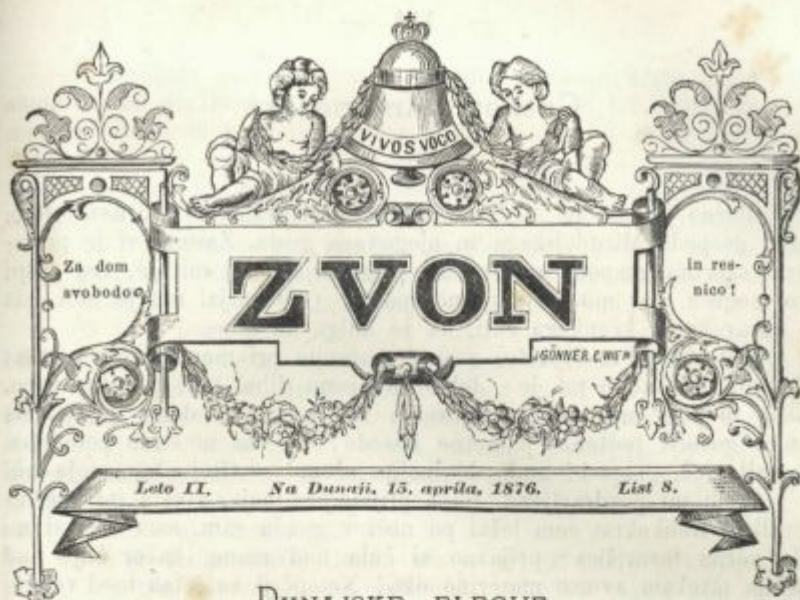

DUNAJSKE ELEGIJE.

V.

Je-li mogoče? Očj ne váraio težke mi sanje?
Z jasnega solnce nebá sije na mládo zemljo!
Dih pomladanji mehkó pihljá, poljublja mi lice,
Cvetje po drevji pomlad trosi in tiči pojó.
Versta veselih ljudi po mestnih se ulicah vije,
Roj iz ozidja šumeč vrè na zeleno poljë. —
Vse je veselo, jaz sam temán med njimi pohajam;
Čelo mi senči oblák. sólza kali mi okó.
Toga teži mi sercé; duh v južno se stran mi ozira:
Čuj! orožja se grom, méčev se čuje žvenkét!
Plámen praskéce! ropót rušéčih se čujem poslopij,
Javkanje čujem in stok žen, ki prebada jih meč!
Volk med ovcámi divjá, mesari in kolje in davi;
Plah je pobegnil pastir; v hlevu je volk gospodar!
Oster razlega se krik device v divjakovi pesti;
Oh! morjénih otrok, zdi se mi, slišal sem jok! —
Čujte, postojte, ljudjé! ne hitite takó, poslušajte:
Turek otroke mori! Pojmo, branímo, ljudjé!
Oj brezserčna druhal, ti gledáš me, maješ z glavami!
Cvetje po drevji pomlad trosi in tiči pojó! —
Lét je osemnajst sto in šest in sedem desét že,
Kar bratoljubje z nebes Krist je prinesel na svet!
Kje bratoljubje imáš? govóri! Evropa, Evropa!
Ti pobeljen si grob; vse je sleparstvo in laž!
Tvoje kristjanstvo je laž, bratoljubje je laž in svoboda.
Jezik lepó govóí, — prazno je tvoje serce.
Ali mordá ni brat ti Slovan, ni človek Slovan ti?
Divja-li zver je Slovan, ki se pobijati sme?
Kam naj obrača okó, z nebá naj upa rešenja? —
Z jasnega solnce nebá sije na mlado zemljo! —

B. M.

GOSPOD MIRODOLSKI.

V.

Pozno je bilo po noči; vse je že počivalo po Mirnem dolu, razen gospoda Mirodolskega in njegovega gosta. Zastonj si je prizadeval skerbni gospod, zastonj mu prigovarjal, naj miruje, naj zaspi ako mogoče, ker mu je potrebno spanje. Odgovarjal mu je mož, da se zdravega in krepkega čuti, da že dolgo ne tako.

„Storite mi to dobroto, gospod, ostanite pri meni nekoliko časa: tako nekako čudno mi je; dolgo že nisem dihal tako prijetne sape, kakor tu pod vašo streho; govoriti mi je treba; dolgo je že, da nisem govoril poštene, pametne besede! Če vas ni strah potepuha, ugasnite luč, gospod! hudó dé mojim očem! — Glejte tam mojo luč!

Bodi mi pozdravljena, ljuba prijateljica moja, zvesta mi sprem-ljevalka! Kolikokrat sem ležal po noči v gozdu sam, sam! Ti si mi bila vérna tovarišica; prijazno si čula nad mano, kakor čuje nad spečim otrokom zvesto materino oko! Netopérji so letali med vejami z rahlimi krili in sova je ukala — prijeten glas mojemu ušesu! Ti me nisi pozabila, prijazna luna! tudi sim si prišla gledat, kako se godi tvojemu prijatelju.

Ali ste zaspani gospod? Imejte poterpljenje z menoj. Vi se ne pogovarjate z luno, prijateljico nesrečnih, izgubljenih ljudi!

Kako prijetno je tu! Zbujajo se mi stari spomini iz davno minilih mladih let! Pripovedke, na pol pozabljene, mi prihajajo v spomin. — —

Enkrat je bil oče, tá je imel tri sine — ne, samo dva sina je imel; to ni navadna pripovedka! — Lepo premoženje je bilo njegovo. Visoka bela hiša, grádu podobna mu je stala na griči, in okrog vse njegovo; verti in njive, polja in gozdi, vse njegovo! Težko je bilo z doma zaklicati delavca, na njivi pri mejniku. Polne so mu bile žitnice in v hlevu mu je stalo mnogo lepo rejene živali. — Imel je torej dva sina; rad je imel oba, zlasti starejšega, ki je imel biti nekedaj za njim gospodar té lepe domačije. Ali tega ni veselilo kmetovanje; gnalo ga je v mesto, hotel je biti učen, imeniten gospod.

Pridno se je učil v mestu. Ko je doveršil latinske šole, umerje mu oče. Zdaj je bilo vse njegovo. Samo iti mu je bilo domov, izplačati brata ter izgnati ga iz očetove hiše, naj si gre domovja iskat, kamor mu drago. Dober človek je bil naš prijatelj. Brat se mu je bil seznanil z lepo deklico, hčerjo imovitega kmeta. Rada sta se imela; a njen oče je bil osoren mož; nikoli bi ne bil dal svoje hčere človeku brez terdne domačije. Naš prijatelj — kako se mu je že dejalo? Recimo: Krilan! — Krilan torej se ni dolgo pomišljal, kaj mu je storiti — bil je dober človek. Ni ga bilo treba prositi z besedo; dovolj glasno sta mu govorila žalostna obraza mladeniča in dekleta, ki si nista vedela pomoči.

Z veseljem prepusti dom svojemu mlajšemu bratu, izgovori si samo toliko, da bi se mogel izučiti v visoki šoli ter doseči zaželeni namen. Čudili so se mu ljudje in hvalili ga, kako dober človek je; nekateri so ga tudi imenovali nespametnega. A Krilan se je malo menil za hvalo in grajo; bil je dober človek, in nikakor si ni domišljal, da je ravnal bog vé kako plemenito! Navadna človeška dolžnost, ne junaštvo se mu je zdelo osrečiti dva človeka, ki sta samo od njega pričakovala življenja ali smerti. Vse je bilo srečno in veselo; lepo ženitovanje se je obhajalo na Krilanovem domu!

Še tisto jesen otide Krilan v véliko mesto, v visoko šolo. Slovo so mu dajale hvaležne solze srečnih zaročencev. Izvolil si je bil zdravništvo, navdušen je bil za ta blagi, trudapolni stan. Hotel je biti dober zdravnik, pridobiti si najprej vseh potrebnih vednosti, izurjenosti in dobro imé v tujem mestu, potem pa preseliti se v domačo deželo, naseliti se na kmetih ter živeti tam mirno delavno življenje na korist svojim rojakom — dober človek je bil Krilan in rad je imel svojo domovino.

Vse je šlo po sreči. Redno mu je pošiljal brat izgovorjeno podporo — prvo leto. S časom začenjajo prihajati pisma bolj in bolj poredko — tožbe; slaba letina, toča, nesreča pri živali, terde besede, očitjanje, nehvaležnost! Slednjič nič pisma ne odgovora!

Bolela je Krilana bratova nehvaležnost; vendar mirno jo je prenašal. Prigovarjali so mu, naj si išče pri sodbi pravice; ali Krilan ni poslušal prijateljskih svetov; gerdo se mu je zdelo, tožariti se z bratom — bil je dober človek! Hudo ga je zadela bratova nehvaležnost, vajen je bil od nekedaj brezskerbnega življenja; primoran je bil sedaj služiti si kruha s podučevanjem po hišah. Terdo mu je šlo. —

Na to umolkne mož, kakor da bi ga bilo utrudilo govorjenje. Dolgo časa je molčal; mesec mu je sijal naravnost v obličje; obličje je bilo blede in čudno so se mu žarile oči. Težko je sopesel in nemirno se mu je vzdigovala odeja na persih, kakor se dviguje jezeru valovje pred nevihto.

„Kako vam je?“ vpraša ga vznemirjen gospod Mirodolski.

„Že dobro, že dobro!“ odgovori mu. „Kaj niste zaspali, gospod? Ali vas ne dolgočasi moja pripovedka? Torej dalje!“

Kje sva ostala? Res — terdo mu je šlo; vendar ni mu upadalo serce. Izgubil je brata, ki ga je rad imel; bolela ga je njegova nehvaležnost, ni čudo! Do tistega časa ni še vedel, da je nehvaležnost na svetu, malo izkušinj je še imel; izkušinj je treba človeku, da se mu uterdi serce. Izgubil je brata, izgubil je dom; velika izguba!

A kaj? Ostal mu je zaklad, „ki ga ne ukrade tat, ki ga móli ne snedó.“ Ostalo mu je zvesto prijateljsko serce. Lep mladenič je bil Stanko, zlata duša. Znana sta si bila in prijazna od mladih nog. Skupaj sta stanovala, skupaj učila se in razveseljevala. Skrivnosti ni bilo med njima. Ljubeznjiv mož je bil Stanko; rad ga je moral imeti, kedor ga je videl.

Prijatelja je torej imel Krilan, zvestega prijatelja; kako bi bil mogel biti nesrečen! —

Prijatelja je imel in — prijateljico! —

O srečni Krilan! Trudi se, ubijaj se, saj se ne zastonj! Naj te vse zapusti, naj se ti izneveri prijatelj, ti nisi zapuščen, ti nisi sam na svetu. V daljnem kraji, na skrivnem evete blaga cvetica, ti sam zanjo veš; tebi cvete, tebi se razvija, tebi v radost in srečo! Tebi bije, po tebi hrepeni v daljavi zvesto žensko serce! Srečni Krilan!

Dobra deklica je bila, nedolžna deklica in lepa, lepa je bila tudi! Bogata ni bila, ne imenitna: z materjo je stanovala v skromni izbici pod streho, in mir in sreča sta prebivala z njima. Z delom svojih rok je živila mater in sebe — dobra hči! Rada sta se imela, tako rada! Pridno sta si dopisovala — pisma polna ljubezni in hrepenenja. Srečni Krilan! Pripovedka je pri kraji!“

„Dalje, dalje!“

„Té ne več; eno drugo! Otročjo!“

Mlad deček je tičke v gnezdu našel
V zelenem gozdu ob potoku.
Vesetje veliko je s tički imel
V zelenem gozdu ob potoku.

Pogosto je hodil jih gledal vesel
V zelenem gozdu ob potoku;
Na veji sedel je stári in pél
V zelenem gozdu ob potoku.

Deček je imel prijatelja; med prijatelji ni skrivnosti. Zakaj bi mu prikrival svojo srečo? Njega se mu ni bati, saj je prijatelj. Po-kaže mu tiče; vesela sta jih bila obá. A nekega dne

Prijatelj mu vzame tičke godné
V zelenem gozdu ob potoku;
In deček sedi in toči solzé
V zelenem gozdu ob potoku!

Vrag vzemi prijatelje!“ zakriči sè strašnim glasom sklonivši se po konci. Groza ga je bilo videti. S težka ga pomiri in potolaži gospod Mirodolski. Čez nekaj časa začne zopet z navadnim glasom.

„Poslej nisem bil več dober človek. Videti nisem mogel človeškega obličja. Za roče bi bil zgrabil zemljo, stresel jo, otrsnil z nje, kakor mravlje z roke, ta prokleti zarod človeški, ki lazi po njej; potem na svojih persih zdrobil jo na drobne kosce! Smešna sirota! Po tleh si se valilo, kakor poredno dete, kričalo in škripalo ter pulilo si lase, v svoji nezmožnosti! Zemlje ne morem zdrobiti, a zdrobiti, razrušiti morem to nesrečno posodo, po kateri mi tako divja in razsaja neznosna bolečina; in vsega bode konec. Že je bilo vse pripravljeno: že se mi je merzla cev smertnega orožja dotikala vročega čela; tedaj mi vražja misel, dobra misel prešine zevrele možgane. To je torej

tvoje junaštvo ! Kaj jima moreš storiti boljšega ? Dobro plačilo dobođe, kedor jima prinese veselo poročilo, da si se jima umeknil tako blagodušno ! Brez strahú bodeta vživala svojo srečo ! Bodi mož ! Prej si ljubil, zdaj sovraži ! Kakor goreče si ljubil prej, tako goreče sovraži sedaj. To je moštvo. Maščevanje, maščevanje, kervavo maščevanje ! Moja podoba, podoba nesrečnega, izgubljenega človeka naj jima ne daje mirú ; moja podoba naj ju straši in plaši vsak čas, naj jima greni in kali vsako trenutje življenja ! Sklenil sem obiskati ju vsako leto enkrat, raztergan, zanemarjen, pijan ! Vsako leto enkrat, a gotovo. Naj bežita na konec sveta, najdem ju jaz in moje maščevanje.

Kar sem sklenil, to sem storil. Klatil sem se po svetu od kraja do kraja ; nihče mi ni mogel kaj. Prosil nisem in tujega blaga se ni dotaknila moja roka. Česar sem potreboval, in to je bilo malo, prisluževal sem si pošteno s pisanjem ; bil sem dober delavec, radi so me jemali. A vsako leto sem se postavil pred nju enkrat, prišel sem in izginil kakor strah. In moja prikazen ni bila brez vspeha. Kaj se mi je obetalo in ponujalo ! Prošnje in solzé — vse zastonj ! Prej bi bila omečila in izprosila „božjo deklo, belo smert !“

Človek se s časom vsega naveliča. Od leta do leta sem čutil bolj, kako mi ugaša sovraštvo. Na stare dni človek še prav sovražiti več ne more. Slednjič, ko sem našel novega prijatelja, svojega Bruta, minilo me je vse sovraštvo ; samo da še zdaj ne gledam rad ženskega, zlasti mladega ženskega lica. Njemu sem naklonil vso svojo ljubezen, kolikor je imá še moje posušeno serce. Zadovoljen je bil z njo — zdaj me je tudi on zapustil, ako se mu ni pripetila kaka nesreča, kakor vi pravite, gospod ! — Od tega časa sem ju pustil v miru, sam ne vem, kako dolgo je že, jaz več ne štejem lét. Ne menim se, kje živita in kako : zastran mene bodita srečna, ako je jima mogoče. Samo svojega Bruta bi rad še videl enkrat ; potem mirno zatisnem trudne oči. Njegova izguba je kriva, da vas tu nadlegujem, gospod ! Ne bodite mi hudi, saj ste dober mož, ker ste me tako poterpežljivo poslušali. Naj bode, kakor je, jaz nisem prvi in zadnji tudi ne bodem.“

„Podajte mi roko, nesrečni prijatelj !“ — nagovori ga ginen gospod Mirodolski ; „tolažil vas ne bodem ; kedor je toliko preterpel, njemu ni treba tolažbe. Lahko noč ! Zatisnite oči in mirno počivajte, ako vam mogoče !“

„Lahko noč, dobri gospod ; sladko bodem spal pod vašo gostoljubno streho. Lahko noč !“

Drugo jutro je bil pa gospoda Mirodolskega gost po konci, ko se je daniło. Na vert gre ter čaka, da vstane hišni gospodar. Lepo jutro je bilo. Vse je bilo tako krepko in mlado, in veselo. Rosne evice so cvele in dišale in tiči so peli in žvergoleti. Molčé je stal mož sredi vse té lepote, suh porobek sredi mladega zelenja ! Kar plane nekaj čez zaperte vertne duri in pred njim laja in cvili Brutus ; zdaj se valja po tleh, zdaj se zaganja možu v obraz. To je bilo veselje, objemanje in poljubovanje !

„Saj sem vedel, da me nisi zapustil, kakor človek, ljubi moj Brutus; saj sem vedel, da te bom videl zopet, če si le še živ. Ujeli so te, jeli, ljubi moj Brutus, privezali so te, verv imaš še okoli vratú; ali ti si se iztergal, ti nisi hotel družega gospoda! Zmeršen si, razpraskan in blaten, mnogo si prestal, kar se nisva videla, zdaj je zopet vse dobro!“

Ginen je gledal, med vrati stoječ, gospod Mirodolski ta čudni prizor; solza se mu je lesketala v žarku vzhajajočega solnca.

„Z bogom, blagi gospod! glejte, izpolnila se mi je zadnja želja; vesel odhajam od vas. Mir in sreča plavajta nad vašo streho. Bog daj, da doživite mnogo veselja s svojimi otroci! Midva pa, moj Brutus, potújva dalje, dokler naju noge nesó.“

B. M.

ZGODOVINSKE ŽENE.

Klavdij, ki ga niso bile spametovale žalostne izkušnje z Mesalino, izbere si sedaj za ženo svojo stričnico, plemenitega Germanika hčer, Agripino, ki je že imela iz prvega zakona sinú, pozneje tako strašno slavnega Domicija Klavdija Neronu. Agripina, tedaj v 33. letu, lepa, duhovita, ni v bohotnosti in razuzdanosti nikakor zastajala za Mesalino, a presezala jo je z brezmejno zapovedljivostjo in plamtečo čistilakomnostjo, ki se ni strašila najhujšega zločina. V tem se dá primérjati z njo preklicana Katarina Medicejska, nasnovateljica „Št. Jernejeve noči.“

Agripina je hotela najpred zagotoviti vlado svojemu sinu Neronu; potem z njegovo pomočjo sama vladati rimsko svetovno cesarstvo. Z grozno krepkovoljnostjo je zverševala ta namen. Najpred pregovori cesarja, da posinovi njenega sina, dasi je imel svojega, Britanika od Mesaline. Potem oženi Neronu z Oktavijo, Klavdijevo hčerjo, ter ga obloži z vsemi čestmi; dvém verlim možém, Seneki modrijanu in Buru, poveljniku dvorne straže, izroči njegovo odgojo zlasti zato, da bi bil priljubljen rimskemu ljudstvu; ob enem je trosila o Britaniku govorico, da je topoglav in božjasten.

Toda mahom se pokaže, da bi utegnile biti brez zaželenega vspeha vse te spletke in naravnave; bati se je bilo, da bi se ne zavedel Klavdij ter spoznal, kako nevedno se z njim ravná. Omenil je namreč nekedaj v pijanosti, da mu je prisojeno, terpeti hudobno početje svojih žen in potem jih kaznovati. Zatorej sklene Agripina zavdati svojemu možu, odpraviti Britanika ter Neronu posaditi na prestol. Dné 12. oktobra leta 54. povzije res Klavdij pri večerji smertni strup v gljivi, svoji najljubši jedi, katero mu je bila zastrupila struparica Lokusta.

Tako se je izpolnila Agripini goreča želja; njen sin je bil vladar in poleg njega je gospodovala ona. Ali ravno to se ji oberne v kazen. Neronu se skoraj zbudi v persih ona hudobna pošast, ona zdivjana pregrešnost, poleg katere je postal gujusoba človeštva.

Kmaló se Neron naveliča materinega varstva; zahtevala je, da jo očitno spoznava za svojo sovladarico. Svojemu pobratimu Britaniku zavda pri pojédini; Agripini odtegne častno stražo, odpravi jo iz cesarskega dvora ter prisili, da si poišče mati drugé stanovanja.

Toda izgubivši vso oblast še ni bila dovolj pokorjena Agripina. V prešnjih dnevih je bila neki povprašala zvezdoglede o Neronovi osodi. Odgovoré ji: „Vladal bode a umoril mater.“ — „Naj me umori,“ odverne Agripina, „da bode le vladal!“ Strašno se je uredničila ta beseda.

Bolj in bolj zagazi Neron v razuzdanost; izpodivši blago svojo soprogo Oktavijo izbere si za ljubico lepo a bohotno in zapovedljivo žensko, Popejo Sabino. Toda Popeja si je prizadevala na vso moč, da postane soproga in cesarica; boječ se vedno še Agripininega vpliva, vdahne sinu strašno misel, da se iznebi svoje matere.

Ni nas volja obširno opisovati tu, kako se je veršila Agripinina moritev, katero nam tako obširno, tako sercepretresno opisuje Tacit. Naj prej poskuša Neron mater umoriti takó, da jo na videz iz otročje ljubezni povabi na izprehod v ladijo, ki je bila s posebno umetnostjo napravljena tako, da bi razpala o pravem času ter Agripino ali ubila, ali potopila.

Ta naklep izpodleti; Agripina se otme ter uide v nočni temnoti, plavajoč na obrežje, in od tod v Bavlé. Tam jo najdejo morileci, katere je bil Neron poslal za njo, ko je bil zvedel, da je srečno ušla. Ko jo v spalnici zadene morilec z batom, pravijo, da je razkrila golemu meču stotnika svoje telo, rekoč: „To prebodi, nosilo je Nerona!“ Polna ran se zgrudi; njeno truplo je bilo sežgano; a pepel ne po-bran, ne s perstjo pokrit. Neron pa je trosil govorico, da mu je mati po življenji stregla, ter, ko se ji je ponesrečilo, sama si končala živ-ljenje, in zaničljivo starešinstvo, kakor da bi verjelo očitno laž, sklène, da naj se po vseh svetiščih opravljajo zahvalne molitve bogovom za cesarjevo rešitev!

Fr. Šaklje.

J V A N S L A V E L J.

VIII.

Kratko, vendar osodepolno poglavje.

„Tako je bilo, Oton, tako je bilo! Ti veš, da je imel moj oče sina od perve žene. Ne vem, ali ga je ljubil kedaj, ali ne; toliko pa vem, da je bil Karlo silno krasen človek! —

Silno krasen človek! In kako sva se ljubila! Bil sem star kakih deset let; Karlo pa gotovo dvajset let stareji. In če tudi sva bila vsak svoje matere, vendar menim, da bi me ne bil bolj ljubil pravi brat. Koliko sva preletala in preigrala skupaj! Vse je znal narediti tako lepo, vse, prav vse, kar sem želel. Kader sem hotel jezdariti, takoj je izlekel konja od jasli in posadil me nanj. Ako sem želel ribe loviti, takoj sva bila pri vodi; ali kar sem hotel. Oj, bil je krasen človek, brat Karlo!

Nekedaj je bilo — v nedeljo popoldné je bilo. Ondi v vasi je zvonilo v cerkev in s Karlom sva stala pri grajskih vratih. Pri oskerbniku je bila tedaj sorodnica, mlado dekle, krasna kakor gorska vila, zlita iz prečistega zlata. Šla je mimo v cerkev, in Karlo je šel z njo.

„Marjetka.“ dejal jè, „jaz sem tudi pobožen, s teboj pojdem. In ti, Hugon! pojdi k očetu; ravno je vprašal po tebi!“

In smijaje se sta odšla. Jaz pa sem se serdil, da gre s to Marjetko, mene pa pusti samega, mene, brata!

In jezen sem šel gori v sobo k očetu. Oče je bil, kakor veš, tedaj že zopet vdovec. Pisal je pri mizi in ní se zmenil zame, ko sem vstopil.

Šel sem bliže in gledal, kako piše in počasi sem izkušal priti do srebrom okovanega samokresa, ki je bil vedno na njegovi mizi.

„Pusti!“ reče osorno, „tja pojdi k oknu!“

Bil je tedaj že plešast in popolnoma siv. Vzamem knjigo s podobami in sedem k oknu.

Gledal sem podobe, ali kmalo mi spadejo oči in zaspiam.

Zbudi me glasna govorica.

„Ženiti se torej hočeš?“ dejal je očetov glas.

„Ženiti! star sem menda dovolj!“ odgovori Karlo.

Ódprem oči. Pri očetu stoji Karlo; mrak je bil; vendar sem videl, kako je bil bled in kako se mu je bilo nabralo v goste gube visoko čelo.

„Dolgo časa sem čakal.“ govoril je terdo, „in vam bi menda ne vstregel še tedaj ne, ko bi bil siv, kakor ste vi, in se hotel ženiti.“

„Siv kakor sem jaz.“ ponavljal je oče, in videl sem, da se mu je tresla roka, ki jo je bil položil čez pisarijo na mizi.

„Sedaj sem sit, do verha sit, čisto do verha sit vašega jarma, in če se vpre ves svet, ne poslušam ga več!“

„Ti si tak, kakoršna je bila tvoja mati!“

Ali Karlo urno pristopi, da zadene ob kristalno kupo na mizi; kupa pade na tla ter se razbije.

„Grof Saldern!“ reče in se skloni k njemu; „grof Saldern! dajte ji mir!“

In zasveti se mu oko!

„Pustiva pozabljene reči, Karlo, pustiva!“ in molčal je toliko časa, da se je umiril sin in odstopil od mize.

„Pustiva jih, dobro je tako; ali jaz ne bodem več pri vas!“

„Saj je boljše!“ odgovori oče; „a sedaj mi povej nevesto, katero si izbral, da ti bode sladila pusta življenja pota;“ pristavi sarkastno.

„Marjetko oskerbnikovo!“

To je Karlo počasno govoril, ali vtis je bil strašan! Kakor da bi ga bil pičil gad, skoči oče sè sedeža, in videl sem, da se je tresel po vsem životu.

„Marjetko, Marjetko,“ govoril je sam sè sabo, in gladil si z roko plešasto glavo; „to je: mojega hlapca deklo! ha, ha!“

„Blagoslova vas ne prosim!“ reče Karlo serdito.

„Blagoslova! ha, ha! Karlo, ali imaš kaj kervi v serci? Človek! Človeče!“

In hodil je po sobi in stiskal pesti ob sencei.

„Človek! Človeče!“ —

„Dobro vem, da bodo sikali z jeziki! In tetke in strički bodo majali suhe čeljusti in vsa druhal se bode zaganjala v mé, kakor psi, ko so se oprostili verig. A vse nič ne pomaga! Grof Saldern vzame v zakon kmetico, deklo!“

A ón je divjal po sobi in vil si roke, da ga je bilo grozno videti!

„Grof Saldern! Žival! Zver!“ upije.

„Blagoslova vas ne prosim!“ —

„Blagoslova? — Prokletstvo náte! tisočero prokletstvo! Da bi te požerlo najglobokejše brezno peklensko!“

„In vendar vzame grof Saldern kmetico!“

Ón pa se je po sili smijal. Potem pristopi urno k mizi, pri kateri je pisal poprej.

„Ako je pa tako!“ zavpije zamolklo, „ako je pa tako, naj vráni žro na vislicah moje meso!“

In zagrabi srebrom okovani samokres.

Karlo pa je stal kakor sveča, nepremaknen na mestu in leno so mu visele roke ob stranéh. Černi lasje pa so mu padali čez čelo in ponosno je zrl v oko svojemu očetu!

Tá pa napne petelina, povzdigne orožje in — počilo je! —

Ali od serda se mu je pač tresla roka. Ko se je razkadil dim, stal je Karlo bleđ kakor iz mramorja podoba na mestu; ogledalo za njim pa je bilo razrušeno in zdrobljeno na sto kosov, ki so se vsuli po tleh.

Očetu odpade samokres in sám omahne na stol. Karlo plane k njemu ter zgrabi ga za velo roko!

„Morilec!“ vpije, — in prav zares ga je imenoval morileca!

„Življenje si mi dal — z ónim steklom si mi ga razrušil! Z onim steklom!“

In terdo mu stisne roko, potegne ga kvišku in vleče ga k razbitemu ogledalu; ní se branil oče, brez volje je taval za njim.

„Poglej! tu si ubil svojega sina, poglej! Poglej, ha, ha!“

In bridko krohotaje se otide Karlo.

Jaz pa sem začel jokati, ali oče me izpodi s kletvami iz sobe.

Drugo jutro sem vstal sè solncem in šel tiho v Karlovo sobo.

Sedel je molčé in globoko se mu je bila sklonila glava na persi.

Žarki so se vsipali skozi čisto steklo in obsevali mu černe lasé, ki so mu neredni viseli do ramen.

„Karlo! saj nisem več hud, da si šel včera z Marjetko. Nič več ne!“ dejal sem, pristopil k njemu ter prijel ga za roko.

Roka je bila merzla kakor led.

Povzdigne obraz. Ugasnil je bil ogenj oči in upalo mu je bilo blede lice.

„Pojdi sem, dečko!“ izpregovori; „pojdi sem!“

In vzame me v naročje in pritisne mi usta k ušesu.

„Če bodeš priden, prav priden,“ šepetal je, „povem ti povest, grozno, strašno, kervavo povest, ha, ha!“

Zažene me od sebe.

„Nekedaj je živel mož, ha, ha! — dober mož! — Možgane mi je izpil iz čepinje, ha, ha!“

„Poglej!“ pristavi in me prime za roko: „poglej, ubogi Karlo je moral zblazneti; ha, ha!“ — —

In tako je bilo. — Zblaznel je bil. Sedaj pa je zakopan v blaznišči; pozabljen, pozabljen! Njegovo obilno premoženje po materi pa masti nekakega kuratorja — mojega očeta! Marjeta je umerla ter pustila otroka, kateri sedaj strada tam v vasi pri onem mazači, pri Žolni!“

„Pozabljeno, pozabljeno!“ — —

„Sedaj pa, ljubi Oton!“ pristavi bridko, „sedaj pa mi povej, kako bi se vedel moralno proti očetu, kako? To je uganka!“

„Da uganka!“

In tovariša vstaneta ter gresta molče po travnikih; solnce je bilo zašlo.

IX.

POGLAVJE BREZ NAPISA.

Ali si, dragi bralec, sedel že kedaj na holmu nad domačo vasjo in zrl doli v tiho kmečko življenje? Gotovo si že. In tedaj je sijala pomlad okolo tebe in cvetje je hitelo iz zemlje, solneu naproti. Prej ta dan ga ni še bilo; ali po noči v mesečini so ga natresle gorske vile in okrasile z njim naravo, z nova oživljeno. Tedaj pa je cvelo okolo tebe tisoč pisanih cvetov in po njih je mergolelo tisoč drobnih živalic. Ti pa si raztegnil ude, položil si glavo na mehko rušo in gledal si kvišku v modro nebo. In iz vasi so zapeli zvonovi in sladka harmonija se je razprostirala po dolu in hribih; in sladka harmonija se ti je vselila v dušo; in vzdignil si glavo ter gledal v dolino pod sabo; in videl si vse kakor skozi jasno tančico. In videl si na okrog pisano cvetje in videl majajoče se veje in veter je pihal raznašajoč bele cvetove. Voda je šumela in tice so pele in lastovke so poletavale v sinji višini, ali pa sedale ti na očetovo hišo, kjer so v ljubezni znašale gnjezdo. Serce ti je bilo veselo in ponosno si dvigal oko na okrog radujoč se življenja — dokler nisi došel do tihega, mirnega kraja, kjer je stal križ poleg križa. In dušo ti je preplula ločitve bolest; kopernelo ti je serce in naslonil si se v mehko travo ter zatisnil oči, da bi ne gledal krasote okrog in da bi branil solzam, ki so ti kipele iz bolečega serca.

Ali zvonovi so peli, peli! — —

Ivan Slavelj je imel bridko osodo, da mu je bilo brez upa zapustiti domačo vas!

Kedó ga ne pozna suhotnega dijaškega življenja slovenskega mladeniča! Pri samostanih, pri dobrih dušah dobiva v prvih letih tu in tam podpore. V tankih hlačicah, v terdookovanih, debelopodplatnih čevljih lazi okrog, v šolo; v nedeljo s pobožno gospodinjo v cerkev. Koliko stradanja, stradanja! Koliko solzá pod odejo po noči in zdihovanja po domači dolini!

Pozneje v gimnazijskih letih podučevanje po hišah za slabo plačo. Kedó ga ne pozna takovega stradanja, suhoparnega življenja! Vse je suho in prazno. Samo ti spomini na domačo vas, na domače hribe in potoke; to so kaplje, ki mu padajo od kupe veselja, katero osoda drugim polni do verha! posamezne kaplje na pustošno življenje! — In potem se zagrebe v semenišče za polno mizo; uči se in uči, dokler ga ne pošljejo v gorsko vas, da bere v nedeljo in praznik evangelije vérnim in se živi in podpira svoje sorodnike. Dobra duša, dobra duša! — In naposled, se vé, zanesó ga tudi tija v kot na pokopališče; in „žlahta“ pride, poprazni predale in vse odnese, in če je premalo, rotí ga v grobu, da je vse zajedel in za pravil. Uborna duša, uborna duša! —

Ali pa pride tudi drugače. Zagledal se je v kako modro oko, nosil je zaradi tega že poprej dolge lasé in brado; tedaj pa je izgubljen semenišču, in doma jeza in serd in sovrašтво!

Tako se je godilo Ivanu Slavelju.

Sédel je nekedaj ter napisal kratko pismo in poslál ga domóv; in pismo je govorilo, da mu ne pripušča vest biti „gospod.“

Viri nam pripovedujejo, da je mati Slaveljka jokala nóč in dan; in oče Slavelj je nóč in dan godernjal, ter naposled sina vergel iz serca ter zaklenil mu ga za vselej.

Bil je po vročem dnevu hladen večer, ko pride gosposki človek pred Slaveljo hišo in sede ondi na kamen, ki je ležal že od nekedaj tam. Bil je visok, vitke rasti; mlado obličje mu je senčila prva brada in nekako čudno trudno je zeri préd se z velikimi, temnimi očmi — Ivan Slavelj!

Tako je sedel. Vse tiho v hiši. Čez nekaj časa pride mati in nalije vode v lonec. Videla je poznega, zaprašenega popotnika, ali dejala mu merzlo:

„Pod našo streho ne boš spal več! Le pojdi, od koder si prišel!“

„Od koder si prišel!“ oglasi se oče v veži, kakor véren odmev svoje soproje!

In izginila sta v hišo ter zapahnila duri za sabo.

Ivan Slavelj pa je sedel in sedel. Luna priplava na večerno nebo in nebrojne zvezde so ji družice. Nekjé na vertu se je bil vsedel sovir na vejo ter zdaj in zdaj izpušcal iz gerla svoje mertvaške glasove.

Ivan Slavelj vstane; bolečina mu stiska seree in solze mu lijó po licih. Vstane in molcé dviguje roke proti nebu!

Emil Leon.

TOPOLA.

Topola sta mogočna dva
V nebó kipela nad menój;
Večerni nju in mene mrak
Zagrinjal v temni plašč je svoj.

In žive duše krog in krog
Nikoder čuti ni biló;
Po nebu sever le močan
Na jug je čedo gnal temný.

Topolov pa verhova sta
Šumela, šepetala si;
Kaj pravila sta si, kdo ve?
Kdo zna, kaj listu list veli?

Jaz gledal sem oblakov tek,
Pogovor čul septeajoč;
V spominu na nekdanje dni
Objela me je pozna noč.

VERNITEV V DOMOVINO.

Kaj ti veš, kakó po svetu
Serce hrani se zvestó?
Kaj ti znaš za grenke solze,
Ki na tujem mi teko?

Želja se ti spolni vsaka,
Ki jo ti doma imaš;
Svet ne vara te in moti,
Dni skerbi ti ne poznaš.

Mene pa je up izvodil,
Z doma gnal je v tuji svet;
Tam me samega je pustil,
V urnem teku zgodnjih let.

In ko zdaj domóv se vračam,
S praznim srcem grem nazaj;
Vedi bog, če se poverne
Ta izguba mi kedaj!

J. K—č.

APOSTROF.

Urednik. Zdaj bo vendar mir, če je božja volja. Samo četert ure bi se rad oddahnil, in zadremal; oči mi lezejo skupaj. „Beatus ille“ — Kedó vruga že zopet razbija po vratih! Da bi te strela —! A kaj se če? — Prosto!

Apostrof. Dober dan, gospod urednik, dober dan!

Ur. Bog ga daj vsem poštenim ljudem!

A p. Nekako slabe volje se mi vidite, nadležen sem; a pomislite, da ste urednik; urednik ní sam svoj; mnogokaj mu je poterpeti.

Ur. Da, da! Poterpežljivost je uredniku prva dolžnost —

A p. In čednost! Kaj me gledate? Ka me ne poznate?

Ur. Nekam znani se mi zdite, vendar —

A p. Ej, gospod poznate me že; kaj bi ne poznali Apostrofa? Poglejte me, Apostrof sem ves, kar me je, od nog do glave! Dovolite! (plašč odloži.)

Ur. Apostrof!

A p. Čudno se vam zdi, ka ne? da me vidite zopet tako zdravega in čverstega pred sabo!

Ur. Res, nisem se nadejal!

A p. Verujem, rad verujem; menili ste, da me je že zdavnaj konec; neprijetna vam je moja prikazen, lahko si mislim; zdaj vidite, káj je vse vaše delovanje in kritikovanje!

Ur. Ne, tega bi res ne bil mislil!

A p. Ni čudo. Kakor sv. Jurij na iskrem belci nad zmaja, šli ste serdito sè sulico nād me. Zvijal sem se konju pod kopiti, zadeli ste, ranili ste me sè sulico, a ne v glavo, v serce — sunili ste me — v rep! Res bolelo me je, obležal sem. in vi ste vihrali dalje s kervavo sulico zmagovit junak! Pravo junaštvo! — Kmalo sem se zavedel; pobral sem se ter pobegnil, kakor ranjena zver, v gorovje. Bal sem se vas in vaše sulice, ne tajim; ni čudo, videti je bilo, da nimate družega namena na svetu, kakor preganjati in, ako mogoče, ugonobiti ubozega Apostrofa.

Ur. Žalostno, da nisem še tega dosegel! Zdaj vidim, da sem bil vendar še premalo skromen.

A p. Pohlevnosti, pohlevnosti se učite gospod; káj skromnosti! Vi ste še vedno preveč prevzetni. Poterpite malo, skoraj vam se dokaže!

Ur. Človek se nikedār ne izuči. A povejte mi, ker ste mi tako srečno ušli — žalibog! Kje ste tičali ves čas; nisem vas videl, ne čul o vas.

A p. Najprej vas prosim, gospod, tikajte me; saj veste, da nisem živo bitje iz mesa, kosti in kervi. Personifikacija vendar ni da bi se vikala, človek mora vedeti, kaj se mu spodobi po božji in človeški pravici.

Ur. Torej, kje si tičal ves čas? Radoveden sem, govori!

A p. Takoj! Samo to mi še povejte prej: Kaj sem vam storil, da me preganjate tako serdito?

Ur. Sam ne vem, kaj bi dejal; antipatija, sama antipatija! Vprašaj pesā, zakaj ne more česna, ki ga celó nekateri ljudje radi jedó; sama, gola, prirojena antipatija!

A p. Lep odgovor! Po moji misli mora pameten mož vedeti zakaj sovraži ali ljubi — a kaj veste vi, kaj je ljubezen! Todā naj bo, pustiva to! — Kod sem torej hodil, kje sem bil? S konca mi je bilo hudo, dokler je vaša beseda še nekoliko veljala pri naših mladih poetih; ogibali so se me; pri mnogokaterem sem zastonj iskal zavetja; sramovali so se me; nisem jim bil nič prav imeniten. Imeniten res nisem, imeniten; a koristen, gospod, vi ne veste, kako koristen, kedor me potrebuje. In takih je, hvalo bogu, še mnogo pri nas. Dobro sem vedel, kako ta pa ta mladi pesnik, in tudi kak stareji, na tihem žaluje in hrepeni po meni; za mizo sedé grize in grize però, zastonj! ni mu moči zveržiti pesmi brez moje pomoči. To sem vedel, zato se nisem bal; samo poterpljenja je bilo treba, da se poleže vihar. Čakal nisem dolgo. Začele so se mi odpirati duri, s konca skrivaj, po noči, v mraku, zadnjič so me sprejemali očitno o belem dnevu. Dela je bilo dovolj in zaslužka. Veselo smo „kovali“ zopet pesmice, tika tok, tika tok! ter zabavljali vam, kar se je dalo; juhé!

Ur. Nikar ne kričaj tako; ušesa me bolé!

A p. Oprostite; a urednik ne sme biti tako občuten.

Ur. Prav praviš; a kričanje je vendar neprijetno. — Lepo je, da si se zglasil pri meni; samo čudno se mi zdi, da se nisi čisto nič bal tako sam stopiti mi pred obličje.

A p. Vas bal? Kedo se neki vas boji? Toda, zarobljen ne smem biti; oprostite, gospod, jaz sem gorjanec.

Ur. Vidim, vidim; že dobro, le naravnost govori; iz oči v oči se mi sme vse reči.

A p. Dobro! Vidite torej gospod; upal sem, da ste se že nekoliko spametovali, da vas je minila tista mladostna preširnost; čas je, stari ste dovolj, kakor se vam po pravici očita. Starost sicer ni greh, da bi jo človek komu očital; vendar ako ne ve drugega, tudi dobro; pomagaj, kar more. Sicer pa moram reči, da se mi vidite še precej krepki —

Ur. Vendar!

A p. Ne; bojim se vas vendar ne; kaj me tako gledate? Vedite, da nisem sam, mogočnega pokrovitelja imam. Gorjé vam, ako se me dotaknete!

Ur. Kje je ta pokrovitelj? Vendar ni s tabo prišel, kaj?

A p. Ne, z mano ga ni, nič se ne bójte. Tam je — v Mariboru!

Ur. A! v Mariboru! To je daleč!

A p. Bojite se ga, kakor vidim!

Ur. Ne da bi dejal! samo malo pokoja bi rad; navado imam, da malo zadremļjem po kosilu! Torej kaj bi še rad? —

A p. Žal mi je, da vas nadlegujem, a pomagati vam ne morem. To je bil samo predgovor, uvod; zdaj pride poglavitna stvar na versto. — Poznate-li ta list?

Ur. Poznam!

A p. Kaj mu pravite?

Ur. Nič napačnega! Pošten list!

A p. Kaj je to? pošten list! To se ve da ne krađe! Pošten list! Govorite jasno, kako se vam zdi?

Ur. Premalo ga poznam, da bi ga mogel soditi. Jaz sploh zdaj več ne sodim. „Ne sodite, da ne bode te sojeni!“

A p. Prazni izgovori! A naj bode! Glejte sami, berite to! Stran 110. „Razgovori.“ J. P. II.

Ur. Prosim te, ljubi moj Apostrofček! samo tega ne! Pusti me v miru. Obljubljam ti, da ti nikoli žalega ne storim, delaj, kar hočeš. Pusti mi list tukaj, bral ga bom pozneje, o priložnosti, ter z bogom! poslóvi se skoraj, lepo te prosim, zlati moj Apostrofček!

A p. Nič vam ne pomaga; vsak ob svojem času; prej vi mene, zdaj pa jaz vas; tako je pravično!

Ur. Saj bom bral, pozneje; vse bom bral, naj bode ne vem kaj! Ljubi —

Ur. Vse zastonj; pri bogu je milost! Ne odpravite me tako z lepa, kakor mislite; vi še ne poznate Apostrofa in njegovih kreposti. Zdaj res vse obetate, a kader otidem — imeli bode te zopet

druge opravke. Poznam vas, nič vam ni upati. Nalašč za to sem prišel iz Maribora, naravnost iz Maribora sem prišel peš, glejte me, kako sem oprazen od verha do tal! — Kaj zlodeja! Zdaj še le vidim; nisem vedel, kaj je tako dersélo; parket! Vi imate parket!

Ur. Kaj je to posebnega? Ka si mislil, da stanujem kakor medved v berlogu?

A p. Tega ravno ne: ali parket, pomislite: parket, vi in parket! Kako se to zлага, kje je doslednost? Vi, ki tako zabavljate parketu!

Ur. Ha, ha! zdaj te umejem.

A p. Tako je prav; zdaj bo že, da se le smejete!

Ur. Kaj bi se ne smijal? Daj sem! Križ božji. (bere:) „Razgovori.“

A p. Berite, da boste vedeli, kaj so „Razgovori.“

Ur. (bere:) „Tedad nadaljevanja najnih razgovorov želiš, Pavlina?“ — Kaj to meni? jaz nisem ne Pavlina, ne Pavelj; jaz se ne vtikam v zasebne stvari, zlasti take, ki jih imata moški in ženska med sabo.

A p. Le dalje berite; boste že videli. To je samo oblika, zastran lepšega. „Latet anguis in herba“; gad v travi tiči. Le dalje!

Ur. — — „Le pomisli, Pavlina, kako zelo smo Slovenci med tem časom napredovali, ko smo po ovčje brez vodnika zvononoseca —“

A p. Ahan! vidite, umete, kam to meri?

Ur. — „zvononoseca taval! Mej tem se je svet čudno spremenil. Bilo je mej tem pokopano vse znanje našega jezika; bila je strašna doba, „temnejša“ nego ona, ko je Vodnik začel svoje „okrogle“ peti; z eno besedo: „es war die zvonlose, die schreckliche Zeit!“ — Kaj je to? Kedaj je bilo to: „med tem časom?“ med, mej, to je: v sredi, med dvema; med enim časom ne more nič biti.

A p. Čakajte, kaj je to? — že vém; med tem časom, to je kakor bi človek rekel: v tem času.

Ur. Nič ne mara, da bo tako. Vsi ljudje vse vedó. Dalje: „Nij ga bilo več Slovenca, ki bi znal svojo materinščino prav pisati, ali kaj privam pisati? niti govoriti! Slovenci so postali nemi kartuzijanci.“

A p. Ha, ha!

Ur. — „migali so si samó z očmi in kazali s persti!“

A p. Ha, ha! To je, da bi človek kar počil od smeha! Vidite, kako znamo pisati v Mariboru!

Ur. „Bil je vedno „veliki petek!“

A p. Ko gredó zvonovi v Rim; samo derdranje in klepetanje!

Ur. Radoveden sem, kam to meri.

A p. Dalje, dalje, takoj vam se pokaže!

„Ur. — Ali bilo je takó, Pavlina! kajti tako stoji černo na belem zapisano, celo natiskano.“ — Kje je to zapisano in natiskano?

A p. Kje? V „Zvonu!“ — Sami ste tako pisali!

A p. Jaz? V „Zvonu? Kje?

U r. Vi, vi, v Zvonu! Sam g. J. P. mi je rekel; — zdaj sem namreč pri njem v službi; prav dobra sva si; pametne pogovore imava časi, zlasti lepoznavske; vi ne veste, koliko lepega se človek uči iz taih pogovorov, ali prav za prav razgovorov. Jaz sam ne berem „Zvona“, ali g. J. P. mi je rekel, da je res vse tako pisano, kakor pravi. Pokažite mi „Zvon.“ V listu 4. pravi, da je; vidite tukaj!

U r. Ne, prijatelj! motiš se; tu ni nič takega ne enakega.

A p. Če niso ravno te besede, ali misli so pa vendar té. Sam rekel, „autòs éfa!“

U r. To ni res! A o tem se ne bodem prepiral s tabo; naj drugi sodijo, če je komu mari ta „batrahomijomahija.“

A p. Berite dalje, nisva še pri kraji!

U r. „in s tem prenehuje.“ —

A p. To ni nič posebnega. Tu berite!

U r. „Ali pa se hočem menda o pesništvu, priljubljenem tebi predmetu, s teboj razgovarjati? — Kaj li misliš? Tudi pesništvo je mej tem zdatno napredovalo, kar zopet najdeš černo na belem zapisano in celó natisneno, kar tedaj mora gola istina biti, ker je nekoje črnilo čisto posebne terdilne moči.“ Katero črnilo je to?

A p. Vaše! kaj bi se — —

U r. Accipio omen!

(Konec prih.)

S.

TUGOMER.

Slovenci imamo dramo, tragedijo, zgodovinsko tragedijo! Z letom 1876. se začne nova doba v slovenskem slovstvu. Lepe velikonočne piruhe nam je podaril gosp. Jurčič! „Tugomer“ je tragedija, s katero bi se lahko ponašal vsak narod, tudi nemški? — tudi nemški! In mi bi je ne bili veseli! Kako naglo je izpolnil gosp. Jurčič želje, izrečene ne davno v „Zvonu!“ Ne izpolnil, presegel jih je; nadejali smo se romana, dal nam je tragedijo! Lepo je osramotil svoje nasprotnike. Tó je maščevanje! Kedo bi sil bil kaj takega misliti! Morebiti, da nas moti nekoliko nenadno veselje, da nam osupnenje kali oko, ali zdi se nam, da je „Tugomer“ drama, po vsem dodelana in doveršena: misel, dejanje, besede, vse izbornó, isteklošem! Nič kritike, nič pretresovanja in pojasnjevanja, vse je jasno, vse razvidno! Vsak Slovenec, da le brati zna, naj si kupi Tugomerja, bere naj ga in bere, in prepričani smo, da radosten in hvaležen zakliče z nami: Slava Jurčiču!

Listnica uredništva. Vsem čč. gospodom, ki so nam pisali o tisti zadevi: Nam se to nič čudno ne zdi, ker poznamo ljudi in razmere. Prepirati se s konkurentnim listom, nam se ne zdi imenitno, za to ne bomo resno odgovarjali; nekoliko kratkočasnih besedi pa bi utegnili našim bralcem biti po volji za velikonočne praznike. Tout comprendre c'est tout pardonner!

G. Dr. H. v L. Vaš spis je tako pisan, da nam ga ni mogoče brati, ker se nismo učili hieroglifov ali pa bustrofedon-pisanja. Vernemo ga o priložnosti.

G. A. U. v. G. Povedano je bilo že v „Zvonu“, da nimamo več 1. Zvonovega tečaja, ne B. Miranovih pesmi; žal nam je, da vam ne moremo postreči.

Zvon izhaja 1. in 15. dan meseca; naročnina 4 gl. za vse leto; 2 gld. za polleta. Napis: Redaction des „Zvon“, Wien, Ottakring, Hauptstrasse 23.

Izdaje in ureduje: Jos. Stritar.

Tiskata: A. Keiss in F. Löb.